

İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi

(Journal of Humanities and Social Sciences Academy)

inTOBA

JHSSA

Mehmet Ali
KAYNAR

Yüksek Lisans, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Mimarlık Tasarım ve
Güzel Sanatlar, Osmaniye / Türkiye, mhmtalikynr@gmail.com

[DOI: 10.5281/zenodo.6480990](https://doi.org/10.5281/zenodo.6480990)

ORCID: 0000-0001-7566-5857

Eser Geçmişi / Article Past:

Başvuru Tarihi
Applied
04/06/2021

Kabul Tarihi
Accepted
12/06/2021

Araştırma Makalesi

Orjinal Makale / Original Paper

Research Paper

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM DÜZEYİNDE SANAT EĞİTİMİ UYGULAMALARINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Özet

Sanat eğitimi ile bireylerin yaratıcılıkları ön plana çıkarılmakta, düşünme metotları geliştirilmekte ve her bireyin kişisel gelişimine paralel yönlendirmeler yapılabilmektedir. Bu eğitimin temel amacı bireylerin sanatsal anlamda görme, arama, deneme yapma ve sonuçlandırmasıdır. Sanat eğitimleri, eğitim ve öğretim hayatının neredeyse her kademesinde verilirken bu eğitim sırasında birtakım sorunlarla da karşılaşmaktadır. Bu çalışmada, yükseköğretim düzeyinde hizmet veren kurumların sanat eğitimi konusunda karşılaştıkları sorunlara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Sanat, Sanat Eğitimi

PROBLEMS FACED IN ART EDUCATION PRACTICES AT HIGHER EDUCATION LEVEL IN TURKEY

Abstract

With art education, the creativity of individuals is brought to the forefront, thinking methods are developed and parallel directions can be made to the personal development of each individual. The main purpose of this training; art trainings for individuals to see, seek, ask, try and include continues uninterrupted at every stage of education. While art education is given at almost every stage of education and training life, it encounters some problems in this tutorial. These problems, institutions serving at the higher education level will be included they face in art education.

Keywords: Education, Art, Art Education.

ATIF: KAYNAR, Mehmet Ali, "Türkiye'de Yüksek Eğitim Düzeyinde Sanat Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar", *İnsan ve Toplum Bilimleri Akademi Dergisi*, 1/1 (Haziran 2021), ss. (084-093)

CITE: KAYNAR, Mehmet Ali, "Problems Faced in Art Education Practices at Higher Education Level in Turkey", *Journal of Humanities and Social Sciences Academy*, 1/1 (June 2021), pp. (084-093)

turnitin

Screened by

ISSN: 2791-6766

JHSSA

1. Giriş

Sanat eğitiminin temel amacı, çağdaş toplumları geliştirecek bireyler yetiştirmektir. Çağdaş düzeyde yaşayan bir birey ise; bilim, sanat, teknik gibi önemli alanlarda gereken ve yeterince bilgi birikimine sahip insanlardır. Bilim, teknik ve sanat insan yaşamının vazgeçilmez temel üç ögesidir. Bu alanlar tek başına var olamayacakları gibi içlerinden birinin dahi olmaması çağdaş bireyin hayatında büyük eksiklikler olduğunu gösterir. Bu nedenle yükseköğretim kurumlarında bireylere yalnızca alanları ile ilgili eğitimin yanı sıra bilim, sanat ve teknik gibi alanlarda da eğitimler verilir. Söz konusu bu eğitimler esnasında veya daha sonrasında bazı sorunlar ile karşılaşılması muhtemeldir.

2. Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi en genel anlamıyla güzel sanatların bütün alanlarını ve biçimlerini içerisine alan, eğitim kurumunun içinde veya dışında yer alan, yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlar. Bu yüzden eğitimin yalnızca okul ve öğrenim düzeyine göre ele alınıyor olması sanat eğitimi daha dar bir kalıba sokmaktadır. Çağımızda anlaşıldığı şekli ile genel eğitim süresi içerisindeki sanat eğitimlerinin konuları sanat, sanatsal yaratım, kuramsal bilgi aktarımı ile uygulamalı ve edimsel çalışmalar birlikte yer alır. O halde sanat eğitimi içerisinde yer alan güzel sanat dalları; resim, heykel, çizim, grafik, mimari, kullanım sanatları olarak geçen çömlek yapma, dokumacılık, sepet örme ve hatta marangozluk gibi dekoratif el sanatlarının, afiş ve fotoğrafçılık gibi görsel iletişim alanları olarak ifade edilir.

“Bireyler henüz ilkökul çağındayken dahi gerek yapıcı gerek üretici olarak rol aldıkları sanat uğraşlarının yanında sanatın yaşlarına göre etkinliklerine katılarak sanatın insan yaşamı içerisindeki yerini algılamaya başlar. Bireylerin iyi bir müzik dinlemeleri, etkili bir tiyatro seyretmeleri, resim-heykel müzelerini gezmeleri de sanat dallarıyla aslında ilgilendiklerini göstermektedir. Özellikle de etkinlik ve yeniliklere yatkın çocuklar, üretici ve yaratıcı etkinliklere çabucak geçerler ve böylece hayatlarını sanat uğraşlarına ekleyerek kendilerine hobi veya bir meslek dalı edinebilirler.”¹

Günümüzde yaygın bir şekilde kullanılan “estetik eğitim” kavramı, önceki zamanlarda olduğu gibi pasif değil tam tersine katılımcı, söz sahibi, eleştirel tavırları olan ve aynı zamanda üretken, yapıcı, yaratıcı bireylerin artması öngörülmekte; bu kişilere toplumsal sorumluluklar da yüklemektedir.

Sanat denilen çok yönlü ve boyutları olan bu olguyu çeşitli biçimlemeler ile yaşayıp eğitilen yetişkinler, olay ve olguları çok yönlü bir bakış açısı içinde yorumlayarak kavrayan, çağdaş, her türlü gelişime açık, yeni gelişmeleri anlamaya yatkın, hoşgörülü ve aynı zamanda dinamik kişiliklerin olacağı kesindir. Sanat eğitiminin temel amacı bir sanatçı yaratmak değil, çağdaşlaşma süreci içerisinde toplum içerisinde gelecek yeni nesillere her alanda yaratıcılıklarını kullanmaya yöneltecek bir ders içi veya ders dışı etkinliklerin bütünüdür.

2.1. Üniversitelerde Sanat Eğitiminin Gerekliği

Sıtkı Erinç Yaşamı Güdüleyen Bir Etken, Estetik Kaygı adlı eserinde şöyle demektedir; “Eğitim programlarından hangisi olursa olsun ister yaygın, ister örgün olsun eğitimin her türünde ve her süreci içerisinde sanat bazen bir amaç bazen ise bir araç, genellikle daima ve mutlaka işin içine girmektedir.”²

Bireylere küçük yaşlardan itibaren verilen sanat eğitimi, çağdaş ihtiyaçların bir gereği olarak sanat eğitimcilerinin önemini ortaya koymuştur. Sanat eğitimcilerinin öğrencilere heyecan

¹ Suut Kemal Yetkin, “Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri” *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1/4, (Ankara, 2008): 125-127

² Sıtkı Erinç, *Yaşamı Güdüleyen Bir Etken, Estetik Kaygı-Sanat Yazıları* (İstanbul: İ.H.Ü. GSF Yayınları, 1985), 45.

vermesi, heyecanlarını taze tutabilmesi ve bu heyecan için motivasyon amaçlı öğretmenlerin üretici olmaları gerekir. Eğitimcilerin kişilikleri, söz konusu bu görüşe göre önem kazanır, fakat eğitim alacak olan bireylerin de doğuştan sahip oldukları güçlerini tanıyarak sanatsal yönde bunu geliştirip yeteneğe dönüştürmesi, yaşantısını sanatsal bir forma dönüştürebilmesi eğitimciye bağlıdır. Zafer Gençaydın Sanat Eğitimi ile ilgili düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir.

“Sanat eğitimi dersleri, bireylerin kendilerini dışa vurabilmesi için en gereken ortamdır. Bireyler dış dünyadan almış oldukları duyumları kendi iç dünyasında yorumlamalı, meydana gelen duygu ve izlenimleri uygulayarak düşünsel, duygusal, ruhsal ve bedensel bir anlatım dili olarak tanımlayabilmelidir.”³

Bir başka Sanat Eğitimi K. Bilirdönmez ise;

“Düşünme, algılayabilme, akıl ve duygular karşılıklı bir alışveriş içerisinde yerini bulursa özgür düşünmeyi öğrenmek de o denli kolay olur. Özgür bir şekilde düşünmeye açık olan bireylerde meydana gelen iletişim ve duyarlılıkların gelişmesi; bu denli etki yaratan sanat eğitiminin var olması ve gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Çağdaş ve modern bir hayat sürebilmek için toplumun sanat eğitimine olan ihtiyacı hava ve su kadar önemlidir.”⁴

Sanat eğitimi; günümüzde bir zevk, duygu eğitimi olmasının yanı sıra güzel biçimler yaratması amaçlanan, genellikle yeni, özgün, atak, çağdaş düşünceler üretmeyi öngören bir yaratıcı etkinlikler süreci olarak tanımlanabilir. İnci San Günümüzde sanat eğitimini;

“Bilimsel ve rasyonel temellere oturmaktadır. Buradaki temel amaç kendine güveni tam, bağımsız ve aynı zamanda sahip olduğu yeteneklerini sonuna kadar kullanabilen ve yalnızca bugün değil kendisini yarına da hazırlayabilen, bunla birlikte kendisi ile beraber çevresini de yönlendiren, çevresine topluma saygı ve sorumluluk duyan coşkulu fakat dengeli, akıllı ve duyarlı çağdaş insanlar kazandırmaktadır.”⁵ şeklinde tanımlamaktadır.

Sanat için, insana özgü bazı duygu ve düşüncelerin çeşitli araç ve gereçler ile anlatılması ya da dışa vurulması denilebilir. Birçok güzellik sanat ile yaratılır. Yaşamın yüceltilmesi ve daha anlamlı kılınması yine sanat ile mümkündür. Sanat insanların hayatında bir güç ve zevk vermeye yarayan alandır.

Toplumların yeni gücünü oluşturmada etkili bir faktör olan üniversiteler, aydın ve çağdaş bireyler yetiştirilmesi ile sorumlu tutulurlar. Bu bireyler, bireysellik, eşitlik, özgürlük gibi kavramlara her şeyden çok değer verir ve bunun için savaştan da kaçınmazlar.

“Bireylerin düşünce özgürlüklerini kısıtlayan, özgür hayatlarını engellemeye çalışan her tür ideolojiye veya baskıya karşıdır. Bu bireyler yaşanan bu sorunları tek bir bakış açısıyla değil diğer açılar ile görerek bunu irdeleyen, karşıtlıkları ayırabilen, değerlendirme yetisi gelişmiş bireylerdir.”⁶

Eğitimin temel amacı; bireylerdeki davranış değişikliklerini toplum istekleri doğrultusunda uygulamak olduğu için uyumlu bireyler yetiştirmeyi hedeflemiştir. Söz konusu bu yaklaşım aynı

³ Zafer Gençaydın, “Öğretmen Eğitimi ve Öğretim Etkinlikleri”, *Milli Eğitim Dergisi*, 60 (Ocak-Mart 1983): 24.

⁴ Köksal Bilirdönmez ve Necmettin Karabulut, “Sanat Eğitimi Süreci ve Kuramları”, *Ekev Akademi Dergisi*, 65, (2016), 348-349.

⁵ İnci San, “Çağdaş Sanat Eğitimi”, *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 49, (1984), 6-7.

⁶ Zehra İpşiroğlu, *Düşünen İnsan Mı Emir Kulu Mu? Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözüm Yolları*, (Ankara: Cem Yayınları), 21.

zamanda bir çelişki de içerir. Gelişim yolunda büyük bir hız kazanan insanlık, gelişmesini herkesten farklı düşünebilen yaratıcı ve çağdaş düşünebilen bireylere borçludur. Çünkü gelecekteki toplumumuz yalnız yaratıcı bireylere gereksinim duyan topluluklar olmayıp aynı zamanda kendileri de yaratıcı olan topluluklar olacaktır.⁷

Sanatın “*insanlardaki estetik tarafı irdeleyen, algılayan, duyumsayan, sorgulayan ve aynı zamanda hem insan hem de nesne arasındaki güzele varmak gayesi*” olarak tanımlanması mümkündür. Sanat sayesinde toplumsal değişimler daha kolaylıkla yapılır, aynı zamanda bireylerin anlama, düşünme, algılama yetilerini açık tutarak duygusal yönlerini harekete geçirmektedir. Sanat, dünyanın her yerinde bilinen ve uygulanan evrensel bir dildir.

Cevat Demir, “*Sanat Eğitimi*” adlı eserinde;

*“Çağdaş insanlar; çevresindeki bireyleri ve sahip olduğu değerlerini bilir, yalnızca günümüzü algılamayıp geleceğe bakabilen, her alanda tutarlı bir dünya görüşü bulunan, gireceği her ortamda kendisine saygınlık kazandırabilecek görgü ve ahlak kurallarını bilen, sanat tarihi ve günümüzdeki sanat ile ilgili yorumlar yapabilecek kadar bilgi sahibi bireylerdir. Nitekim bu donanımlara sahip olan aydın insanların yetiştirilmesinde sanat eğitiminin katkısı çok büyüktür. Netice olarak sanatın, insan yaşamı ile bütünleşerek; onları daha duyarlı, daha geniş bir çerçeve ile düşünebilen, yaratıcı kişilikleri olan, algılama yetisi gelişmiş bireyler haline getirebilen bir dal olduğu söylenebilir.”*⁸

Bireyleri sıradan bir insan olmaktan kurtarma konusunda anne babalara, bilim insanlarına ve diğer çevresinde bulunan kişilere düşen vazife için İsmail Tunalı, “*Gençleri, yeni nesillerin estetik kaygı duymalarının ve bu kaygının yaşanmaması için öğretilebilecek bir ortam hazırlamaktır. Yani bu bireyleri tutacak, sahip oldukları düşünceye bağlı kalmak yerine onlara diğer seçenekleri görebilme imkânı sağlayacak ve bu seçenekleri deneyerek anlayabilecekleri bir çevrenin düzenlenmesi ve bu bireylerin bu imkân ve olanaklar ile tanıştırmak gerekmektedir*” diye önermektedir.⁹

Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde eğitim veren kurumların öğretim programları içerisinde yer verilen sanat konuları ve bu konuların yer alışı, nitelik ve biçimleri ile sanat öğretimi programlarının genel öğretim programı üzerindeki etkisi ve baskısı da ülkenin sanata ve sanatçıya vermiş olduğu önemi ortaya koyar. Olay örgüsüne bu bakış açısı ile bakıldığında zaman haftalık ders saati programı içerisindeki derslerin durumunda diğer derslere göre çok az olan sanat eğitimi derslerinin ülkemizin sanata ve sanatçıya vermiş olduğu değerlerin bir ölçüsü niteliğinde kabul edilmesi yanlış olmayacaktır. Eğitim sisteminin temel liderleri arasında kibar bir bireyin yetiştirilmesi değil özel kabiliyetlerin araştırılarak ve seçilen kabiliyetlerin belirli bir teknik haline getirilmesinin sağlanmasıdır. Eğitimin endüstri devrimi ile beraber gelişen çehresi, eğitim ile yetiştirilen insan profilini ve onlara özgü olan her şeyi de beraberinde değiştirmiştir. Yapılan bu tanıma göre en uygun sanat eğitimi ise şu şekilde açıklanabilir; süreç içerisinde bireyin ilgi ve becerilerini kullanabileceği kendini ifade etme araçlarından biri olarak da sanatı keşfederek yaratıcılıklarını kullanacakları, kendilerine ve çevrelerine eleştirel bir tavır ile bakmayı öğrenebilecekleri bir ortam hazırlanarak verilen eğitim olarak tanımlanır.

Cemil Sena Estetik adlı eserinde; “*Sanatsal bir kişilik ile yetişmenin ve insanların kendini yetiştirilmesinin en temel yolu içinde bulundukları sanatsal çevredir, buna örnek olarak; müzeler, sergiler, konserler, tiyatro gösterileri, kitap konuşmalarının varlığını göstermek mümkündür. Sanatın*

⁷ Bedri Karayağmurlu, “*Sanatta Yaratıcılık ve Eğitim*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1990), 77.

⁸ Cevat Demir, *Sanat Eğitimi* (Ankara: Cem Yayınevi, 1990), 257.

⁹ İsmail Tunalı, *Tasarım Felsefesi* (İstanbul: Yem Yayın, 2009), 49.

ve sanat eğitiminin neden gerekli olduğu, sanatın var olma gayesi ve işlevlerindeki hareket aşağıda maddeler halinde özetlenecektir.¹⁰

a) **Sanat doğru sözlüdür;** Çürümeye mahkûm edilmiş bir toplum içerisinde sanat doğru sözlü ise çürümeyi yansıtmaya zorunluluğu vardır. Toplum içerisindeki görevlerinden kaçmadığı sürece sanat dünyasının değişebileceği gösterilir ve değişmesine yardım edilir. Bu sebeple Yükseköğretim kurumlarında sanat ve sanat eğitimi alan genç nesillere ihtiyaç vardır.

b) **Sanatın dili evrenseldir;** bu nitelik genellikle müzik ve görsel sanatlar için geçerli olsa da araç olarak dilini kullanan diğer sanatlar içinde geçerli olması mümkündür. Sanat sayesinde dünya üzerinde bulunan tüm bireylerin ve kültürlerin bir aracı olmadan anlayabilmenin yolunu açmaktadır. Nitekim bu işlev ile sanat aynı zamanda bir iletişim kanalı da denilebilir.

c) **Sanat bize yaşamımızı oyunla unutturur;** niteliği ile sanatın eğlendirme fonksiyonundan bahsedilmektedir. Buna örnek olarak gerçek psikiyatri kliniklerinde sanat aracılığıyla teşhis ve tedavileri yapılması imkânı vardır. Duygusal anlamda sağlığını kaybetmiş ya da hasar alan bireylerin topluma geri kazandırılması için bir araç olarak kullanılan sanatsal aktivitelerin, bütün eğitim basamaklarında bireylerin sağlıklı yetişebilmeleri için çok önemli bir işlevi bulunmaktadır.

d. **Sanat tutkuları artırır;** niteliği ile bireylerin yaşamış oldukları yoğun duygularından arınabilmelerini, gerçek hayatlarında mümkün olmayacak bir düşsellik içerisinde sınırlarda bulunan duygusallığın yaşanmasına imkân veren sanat eğitim ile gençlerin kendilerini daha rahat ifade etmelerine katkı sağlar. Sahip oldukları deneyimlerini sanat ile birleştirerek öfke ve neşeler ile sanat sayesinde dışa vuranlar, bastırılmış kimlikleri olan bireylerde sanat sayesinde hem daha cesur hem de özgüvenli olurlar. Sanatın buradaki işlevi bireylerin insanlaşması ve toplumsallaşma aracı olarak görülür.

e. **Sanatın mükemmelleştirmesi;** niteliği aynı zamanda idealleştirme veya etkinleştirme olarak da adlandırılabilir. Bireylerin zihinsel yeteneğini ve becerisini en yüksek düzeyde kullanmalarının nihayetinde idealleşme gerçekleşir. Sanat eğitimleri aynı zamanda sabır eğitimi olarak da adlandırılabilir sebebi ise bireylerin sabırla, usanmadan, bıkmadan, yorulmadan her şeyin en iyisini ve en mükemmelini bulmak için uğraşmalarıdır. Bireylerin, nitelikli bir sanat eğitimi almış olmaları ise sabır göstermeyi, en ufak bir değişiklik için bile uzun uğraşlar verebilmeyi ve elde ettikleri sonuç ile mutlu olmayı ve deneyimlemeyi öğrettiğini gösterir.

f. **Sanatın en temel gayesi güzeli gerçekleştirmektir;** niteliğiyle herhangi bir faydaya, ideale, erdemliliğe hizmet etmek güzelin bir amacıdır.¹¹

Sanat dalı içerisinde, öğrencilerin estetik deneyimlerinin ilerlemesi, derinleşmesi ve yaşamı düzene koyma gayesi bulunmaktadır. Sanatın temel bir ilkesi olan, insanların estetik bakışlarını derinleştirerek, inceltmesi sanat ile ilgilenen kişilerin gelişmiş derecede güzel ya da çirkin, yüce ya da bayağı, trajikomik veya komik duygusu bulunan bir insan hayatında bulup meydana çıkardığı yaşamında görmek istedikleri ve aldıkları bir şeyi tüm dünya ile paylaşmayı istemeleri çok normaldir. Oscar Wilde, *Londra'nın sisini turner 'yaratmıştır'* demektedir.¹²

Sanat ve sanat eğitiminin temel ideolojisinde güzel insan olma ve yetiştirme vardır. Sanat eğitiminin en temel amacı budur. Güzeli insan olmaktan kasıt, her yönüyle uyumlu olan gelişmiş insanlardır. Her birey kendi kişisel deneyimleri bakımından bilir ki ölçü duygusu, estetik değerlendirilecek bir bakış için bir dayanak olup bu duygunun getirilmesi, insanların giyimi, dans etme

¹⁰ Cemil Sena, *Estetik* (İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 1972), 94.

¹¹ Cemil Sena, *a.g.e.*, 95.

¹² Cynthia Freeland, *Sanat Kuramı*. Çev: Fisun Demir, (Ankara: Pelin Ofset, 1. Basım), 121.

biçimleri, toplum içerisindeki davranışları gibi özellikler açısından hem çirkin hem de komik bir görünüme yol açmaktadır.¹³

Sanat, eğitim sayesinde bireylerde iyi duygular uyandırmak için onları eğitir birbirlerine yakınlaştırır dolayısıyla sanat bireylerin duygusal anlamda birleştirilerek topluma yararlı yurttaşlar olmasını sağlar. “Deneyimler ile dolu bir hayatı yaşamak hepimizin en temel isteğidir, sanat sayesinde günlük hayatın daha kaliteli olmasına katkı sağlayarak bireylerin deneyimlerini besleyip gelişimlerine katkı sağlar. Bireyler denedikleri yolları yaratarak mutluluğu elde etmeye çalışırlar ve bu yüzden sanat hepimize aittir dolayısıyla hayatımızın en gerekli ve en vazgeçilmez bir bölümü olmalıdır”.¹⁴

Yükseköğretim kurumlarında verilen sanat eğitimi ile öğrenciye yaşamın ve doğanın gözlenmesi duyarlılığını kazandırarak aynı zamanda eleştirel bir bakış açısını, yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duymasını, kendini yeteneklerinin ışığında geliştirmeyi sağlayan öğrencilerin her alanda kullanabilecekleri yaratıcı davranışlar geliştirmesi sağlanır.

Ernest Fisher Sanatın Gerekliliği adlı eserinde Yüksek Öğretim kurumlarında ki Sanat Eğitimi konusundaki düşünceleri şu şekilde ifade etmiştir.

“Geçmişten günümüze gelen ve bizlere miras kalmış olan sanat eserlerinden haz alıp bundan onur duyma hassasiyetini oluşturabilmeyi, işbirliği yapabilmeyi, paylaşmayı, sorumluluk almayı, kendi iş alanına duyduğu saygıyı gibi; başka kişilerin iş alanına da saygı duyma bilincini ve duyarlılığını kazandırır. Öğrencilerin ruh sağlığını korumak, iç dünyalarını anlamak, duygusal tepkileri altında yatan gerçek düşüncelerini ve bu düşünceleri sorgulama bilincini kazandırmanın yanı sıra öğrencilerin bilgi ve birikimlerini sanatsal uygulamalara dönüştürme yeteneğini kazandırarak sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemli bir değer olduğunu kavramalarını, yükseköğrenim öğrencilerinin doğadan seçmiş oldukları ya da insan eliyle üretilen nesnelerin estetik birikimlerini kullanarak değerlendirebilmesini amaçlar.”¹⁵

2.2. Yüksek Eğitim Düzeyinde Sanat Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar

Ülkemizde Millî Eğitimin temel amaçları içerisinde sıklıkla yaratıcı insanların yetiştirilmesinden bahsedilmektedir fakat diğer başka kültürler ile benzer şekillerde, Türk kültürünün kendi içerisinde de türetici düşüncelere ilişkin yanlış telaffuzlar vardır. Bu söylemler nesilden nesile aktarılırken yaratıcı çocukların, gençlerin, bireylerin ve dahası bütün toplumun cesaretini kırmaktadır. Türk toplumu ile ilgili yargılar ise şöyle sıralanabilir;

- a) Türk kültürünün, egemen kültürler etkisi altında olduğu ve bu nedenle yaratıcı ürünleri meydana çıkarması imkânsızdır.
- b) Yaratıcı olmak aynı zamanda zeki olmak değildir burada yalnızca “eğitim almış, eğitilmiş” kişilerden başkası olamaz,
- c) Türk kültürü içerisinde; dinsel, cinsel, siyasal tabular ve yasaklar bulunur.¹⁶

Yaratmanın yalnızca günlük sorunlar ile başa çıkabilme, farklı seçenekler sunabilme anlamında kullanıldığı için birçok yerleşmiş olan yargının yerini sürekli kendilerini tazeleyebilen, güncelleyebilen değerler alır. Atatürk'ün temel gayesi, Türkiye'yi çağdaş uygarlıklar düzeyine tam bağımsız bir şekilde çıkarabilmektir ve bunun için eğitime büyük önemler vermiş ve bu nedenle güzel sanatların birey ve

¹³ Ken Robinson, *Yaratıcılık Aklın Sınırlarını Aşmak*. Çev: Nihal Geydan Koldaş, (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2008), 14.

¹⁴ Nihat Boydaş, *Sanat Eleştirisine Giriş* (Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2006), 45.

¹⁵ Ernst Fischer, *Sanatın Gerekliliği*. Çev: Prof. Dr. Cevat Çapan, (Ankara: Verso Yayıncılık, 1993), 83.

¹⁶ Nuray Sungur, *Yaratıcı Düşünce*, (İstanbul: Özgür Yayınları, 1992), 179.

toplumlar açısından ne derece önemli olduğunu söylemlerinde dile getirmiştir. Nitekim güzel sanatlar ile uğraşmak istemeyen bir topluluğun, yaşam damarından birisinin koptuğunu belirterek bireylerin yetiştirilmesinde güzel sanatların ne kadar önemli olduğu vurgulamaktadır.

Yaratıcı bireylerin, sanat eğitimi almaksızın yetiştirilmeleri imkânsızdır özellikle de ülkemizde geleneksel yapılarını koruyan şehirler için bu daha çok önem arz etmektedir. Birçok alanda yaratıcı süreçlerin geliştirilebilmesi için şu değerleri öne sürülebilir;

Bireyler için: Hayatın, anlamlı amacına ulaşılacağı yolda psikolojik güvenlik ve hata yapma özgürlüğü

Yöneticiler için: Kendinden başkasına karşı duyarlı olmak ve toplumsal sorumluluğu hissetmek

Toplum için: başkasının düşüncelerinde, doğrunun aranmaması ve bireysel olan düşüncelere saygı duyulması gerekir.¹⁷

Ülkemizde eğitim ve öğretime ayrılan ekonomik pay seviyesi istenilen düzeyde değildir, kaynağın tahsis edilmesinde birim maliyeti kriterinin bulunmayışı, hem öğretimde hem de araştırma giderleri açısından üniversite, fakülte, bilim alanları arasında gözle görülebilir ve hissedilebilir eşitsizlikler vardır. Üniversitelerde harcamalarının büyük bir kısmı öğretim faaliyeti için kullanılır bu nedenle araştırma ve geliştirme faaliyetleri için yeterli kaynak ayrılamaz ve netice olarak gelişmiş ülkeler düzeyine de ulaşmakta zorluk yaşanır.¹⁸

Sanat eğitmeni yetiştiren yükseköğretim programlarında yapılması gereken değişikliklerde yedek hizmet içi eğitim, önemli kurslar ve workshoplar ile sanat eğitimcilerini yetiştirme programları, gerekli ve yeterli sayıda alan uzmanlarının bir araya getirilmesi ile çözülmeyi bekleyen sorunlara cevap verilebilir. Yetişen bu sanat eğitimcilerinin Milli Eğitim Bakanlığı'nda ve Kültür Bakanlığı'nda danışman kurullarının yer alması önemli bir gereksinimdir. Böylelikle, çok daha fazla sayıda sanat eğitimcisinin yetiştirilmesi, daha az sayıda kültür eğitimi bilimcisinin yetişmesini sağlamak, üniversitelerde bulunan akademisyenlerin sanat eğitime yönelik hizmet içi eğitimler almalarını programlamak gibi bazı önemli hususlar bulunur.¹⁹

Eğitimin, yalnızca eğitim alınan sanat alanlarının değil diğer bütün disiplinleri içerebilir nitelikte olması sağlanmalıdır. Çeşitli sanat dallarını takip ederek yapılmış olan seçimlerin, popüler kültürden uzak ve alınmış olan eğitimi de destekleyecek nitelikte olması gerekir. Yükseköğretim kurumlarında, sanat eğitimi veren akademisyenlerin çoğunlukla sanat eğitiminde popüler kültürden etkilendikleri görülmektedir, bunun sebebi olarak ise sanat eğitimcilerinin tam anlamıyla kitleyi hedef alarak çok satan kitapları okumaları, gişe filmlerini izlemeleri ve sanat fuarlarından da uzak durdukları gözlemlenmiştir.

Üniversitelerin, Türkiye'de gelir dağılımının çarpık olması, Sosyal ve kültürel alandaki eşitsizlikler bireyler arasındaki farklılaşmaya neden olmuş, özel eğitimlerden geçmiş yüksek gelirli ailelerin çocuklarını belli başlı üniversitelere hatta bölümlere toplamış ve bu kişiler genellikle küçük yaşlarda sanat alanındaki yeteneklerinin farkına varamayarak eğitim hayatlarını da buna göre şekillendirmişlerdir.

Eğitimdeki ekonomik sorunların yanı sıra göz ardı edilmemesi gereken sosyal sorunlar da vardır. Üniversitelerde bulunan gençler müzik, resim, edebiyat, tiyatro gibi sosyal içerikleri bulunan kulüp veya derslerde sanat dallarından gereken bilgi ve ilgi ile yetişmemektedirler. Bu sanat dalları

¹⁷ Nuray Sungur, *a.g.e.*, 181.

¹⁸ Zekai Baloglu, *Türkiye'de Eğitim*, (İstanbul: TÜSİAD Yayınları, 2012), 105.

¹⁹ İnci San, *Kuramsal Açından Sanat Eğitimi*, (Ankara: 1990), 80.

için özel kulüplerin açılması sorunu bir nebze hafifletse de bu kulüplerde kontenjanların bulunması sebebiyle, tüm öğrenciler bu kulüplerden ve araçlardan yararlanamamaktadırlar.

Bireyler üniversitede seçmiş oldukları branş derslerinden kaynaklı olarak kültür derslerine yeterince zaman ayıramamaktadırlar. Öğrenci bir fizik mühendisi, bir avukat, bir doktor veyahut bir kaymakam olacaktır ve ancak seçtiği bu dalda dersler görmektedir. Öğrenim hayatında yalnızca kendi derslerine önem verme mecburiyeti olduğu için genel kültür konularında zayıf yetişirler. Oysaki toplumlar üniversite mezunu gençlerden çok şey beklemektedirler. Sosyal yönleri, toplumsal bilgi, davranış, konuşma, uygulayış biçimlerinin yanlış olduğunu veya bilgi donanımlarının yeterli düzeyde olmadığını anladığı zaman hayal kırıklığına uğramaktadır.²⁰

Üniversitelerde Güzel Sanatlar ile ilgili kapsamlı derslerin bulunmayışı ve öğrencilerin yalnızca akademik konular ile ilgileniyor olmaları, sınırlı ders saatlerinin bulunması sebebiyle yeteneklerini yeterince geliştirememekte ve öğrencilere doyum sağlamamaktadır. Nitekim üniversite öğrencileri ayrıca resim yapabilmeli, müzik dinleyebilmeli, edebiyat, oyun, spor, gezi ve toplumsal hizmetler gibi ilgisini çekebilecek etkinliklere de istediği zaman katılım sağlayabilmelidir. Üniversitelerde okutulması düşünülen güzel sanatlar ile ilgili dersler hem öğrencilerin estetik beğenilerini olgunlaştıracak hem de daha bilinçli seçim yapmalarına yardım edecektir.

Sanat eğitimleri çağdaş eğitim kolunun vazgeçilemez bir parçasıdır, sebebiyse bireylerde estetik açıdan beğeniler yalnızca sanat eğitimi yolu ile sağlanabilir. Modern insanların yaşayışlarında sanatın birey, toplumsal, kültür, ekonomik ve eğitimsel işlevi bulunmaktadır.²¹

Üniversite öğrencilerinin genellikle sanat eğitiminde popüler kültürden etkilenmediklerini söyleyebiliriz. Sanat eğitimi almış olan öğrenciler genellikle çok satan kitapları okumak yerine sanatsal kitapları tercih ederler, şiir okumaktan hoşlanan öğrenciler ünlü şairlerinin şiirlerini okumak yerine klasikleşmiş şairlerin şiirini okuyan, önemli sanat merkezlerinde bulunan sanat etkinliğini takip eden; tablolar ile donatılmış sanat fuarları ile ilgilenmeyip klasik müzik dinlemeyi tercih eden öğrencilerin modern sanatı kavramış oldukları gözlemlenir. Öğrencilerin seçimleri ise filmin yönetmenine göre tercih eden öğrenci sayısı kadar filmin afişi ve oyuncularına göre değerlendirme yaparak izleyen öğrenci sayısının göz ardı edilmesi yanlış olacaktır. Filmin afişine göre veya oyuncularına göre izleyen öğrenciler ile aynı zamanda gişe filmini izlemeyi tercih etmekte olan öğrencilerin profilleri ile paralel oldukları söylenebilir.²²

Yükseköğretim kurumlarında sanat hizmetlerinin sunumu ve uygulanmasına yönelik olarak atölyelerin yalnızca bu alanlarda eğitim alan kişilere tahsis edilmiş olması başka hiçbir bölüme geçit verilememesi de sanat eğitiminin önünde bir engeldir.

Veli Aras bir araştırmasında;

“Yükseköğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin ekonomik şartları, gündelik yaşam içerisindeki kültürel ve sosyal haklarına erişebilmesi ve üretim süreci üzerindeki etkisi öğrencilerin sanat faaliyetlerinden yararlanmalarında direkt olarak etkilidir. Öğrencilerin birçoğu ekonomik açıdan ailesinden destek alarak eğitim hayatlarını sürdürmelerinden dolayı gelirlerinin büyük bir kısmını genellikle kendi eğitimleri için lazım olan ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla harcamaktadırlar. Sanat faaliyetlerine

²⁰İnci San, *Gençliğin Sanat Eğitimi, İstanbul Sanat Bayramı*, (İstanbul: MSÜ Yayınları, 1985), 35-37.

²¹ MEB Yüksek Danışma Kurulu Başkanlığı, *Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler*, (Ankara: 2001).

²² Banu Yücel, “Popüler Kültürün Sanat Eğitime Etkileri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2009).

katılabilmek için belli bir birikimin olması gerektiğinden dolayı bu Sanat eğitimi uygulamalarına tam olarak bir katılım sağlanamamaktadır. Bu nedenle sanat eğitimlerinin üniversiteler tarafından ücretsiz olarak öğrencilere sunulması ve katılımlarının sağlanması önemlidir.”²³ demektedir.

Öğrencilerin günlük hayatları içerisinde sinema, tiyatro ve müziğin kaplamış olduğu alanlar farklı sanat kollarında sanat eğitimi öğrenimi gören öğrencilerde tiyatronun gündelik hayatlarında eksik olduğu bunun nedeninin ise tiyatrodaki ilgi çekecek veya beğenilecek türde oyunların sergilenmediği saptanmıştır. Sinema ve müzik sanatının tiyatroya oranla günlük yaşam içerisinde daha etkin bir niteliğinin olduğu belirtilmiştir. Müziğin tüm sanat dalları ile olan ilişkisinden hareket ile opera, senfoni veya caz müzik türlerinin sergilendiği gösterilerin yılın yalnızca belirli dönemlerinde konu edilen ve bu alanlarda tanınmış kişilerin katılımları sayesinde sanat alanlarında katılım sağladıkları görülmüştür.

Kültürel ve sanat etkinliklerinin günlük yaşam içerisinde ne derece önemli olduğu üzerine yapılan araştırmada öğrencilerin bu etkinliklerden haberdar olmaları, düzenli bir şekilde sanat dergilerini takip edemedikleri ve kurumun sosyal medya araçlarının da bu anlamda genel işlevi bulunmadığına kimileri onaylarken kimileri tam aksini belirtmiştir. Öğrenciler, gazetelerin kültür ve sanat sayfalarında bulunan yazıları okumadıklarını bunun nedeninin ise samimi olmadıkları için tercih etmediklerinden dolayı olduğunu dile getirmişlerdir.²⁴

3.Sonuç

Yükseköğrenim gören gençlere sanat eğitiminin yaşamsal değeri ve gerekliliği üzerine duyurular yaparak, onların sanata olan duyarlılığı geliştirmeli ve sanat üreticisi haline gelmeleri sağlanmalıdır. Mesleği belli olmuş, bu gençlerin zaman oldukça resim yaparak veya müzik dinleyerek bir müzik aleti çalarak, tiyatro oynayıp yaşamlarının zenginleşmesini ve böyle etkinliklere izleyici olarak katılarak yaşamlarına da farklılık katmaları sağlanmalıdır. Netice olarak üniversite öğrencilerinin sanattan; bireysel, toplumsal, kültürel ekonomik ve eğitim işlevlerinden yeteri kadar faydalanabilmeleri amacıyla üniversitelerde Güzel Sanatlar ile ilgili derslerin müfredata geçirilmesi çağdaş Türkiye için bir zorunluluk arz etmektedir.

Kaynakça

- Baloğlu, Zekai. *Türkiye’de Eğitim*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları, 2012.
- Bilirdönmez, Köksal ve Necmettin Karabulut, “Sanat Eğitimi Süreç ve Kuramları,” *Ekev Akademi Dergisi*, 65, (2016), 348-349.
- Boydak, Nihat. *Sanat Eleştirisine Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2006.
- Demir, Cevat. *Sanat Eğitimi*. Ankara: Cem Yayınevi, 1990.
- Erinç, Sıtkı. *Yaşamı Güdüleyen Bir Etken, Estetik Kaygı-Sanat Yazıları*. İstanbul: İ.H.Ü. GSF Yayınları, 1985.
- Fischer, Ernst. *Sanatın Gerekliliği*. Çev: Prof. Dr. Cevat Çapan, Ankara: Verso Yayıncılık, 1993.
- Freeland, Cynthia. *Sanat Kuramı*. Çev: Fisun Demir, Ankara: Pelin Ofset, 1. Basım.

²³ Veli Aras Yalçinkaya, “Üniversitelerde Sanat Eğitimi Gören Öğrencilerin Günlük Yaşantılarında Sanatın Etkisinin Araştırılması” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2018), 100.

²⁴ Veli Aras Yalçinkaya, “Üniversitelerde Sanat Eğitimi Gören Öğrencilerin Günlük Yaşantılarında Sanatın Etkisinin Araştırılması” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2018), 101-102.

Gençaydın, Zafer. “Öğretmen Eğitimi ve Öğretim Etkinlikleri”, *Milli Eğitim Dergisi*, 60 (Ocak-Mart 1983): 24.

İpşiroğlu, Zehra. *Düşünen İnsan Mı Emir Kulu Mu? Yükseköğretimde Sorunlar ve Çözüm Yolları*, Ankara: Cem Yayınları.

Karayağmurlu, Bedri. “Sanatta Yaratıcılık ve Eğitim”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 1990, 77.

MEB Yüksek Danışma Kurulu Başkanlığı, *Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler*, Ankara: 2001.

Robinson, Ken. *Yaratıcılık Aklın Sınırlarını Aşmak*. Çev: Nihal Geydan Koldaş, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2008.

San, İnci. “Çağdaş Sanat Eğitimi,” *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 49, (1984), 6-7.

San, İnci. *Gençliğin Sanat Eğitimi, İstanbul Sanat Bayramı*. İstanbul: MSÜ Yayınları, 1985.

San, İnci. *Kuramsal Açıdan Sanat Eğitimi*. Ankara: 1990.

Sena, Cemil. *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları, 1972.

Sungur, Nuray. *Yaratıcı Düşünce*, İstanbul: Özgür Yayınları, 1992.

Tunalı, İsmail. *Tasarım Felsefesi*. İstanbul: Yem Yayınları, 2009.

Yalçınkaya, Veli Aras. “Üniversitelerde Sanat Eğitimi Gören Öğrencilerin Günlük Yaşantılarında Sanatın Etkisinin Araştırılması” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2018.

Yetkin, Suut Kemal. “Güzel Sanatların Eğitimdeki Yeri” *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 1/4, (Ankara, 2008): 125-127.

Yücel, Banu. “Popüler Kültürün Sanat Eğitimine Etkileri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2009.